Viite: O 10/2017 vp Kotouttamisen toimivuus
23.10.2018

Suomen Pakolaisapu ry:n lausunto: Kotouttamisen toimivuus

Suomen Pakolaisapu kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitussa asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa.

Nopea työllistyminen on sekä maahan muuttaneen että suomalaisen yhteiskunnan kannalta tärkeää. Tulee kuitenkin muistaa, että nopea työllistyminen ei saa vaarantaa kokonaisvaltaista kotoutumisprosessia. Työllistymisestä huolimatta maahanmuuttajalla tulisi olla mahdollisuus osallistua mielellään ennen työllistymistä mutta viimeistään työn ohella sekä kieli- että yhteiskuntaorientaatiokoulutukseen. Vasta silloin kun maahan muuttanut pärjää arjessa ja työtilanteissa suomen- tai ruotsinkielellä ja kun hän ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan toiminnan ja perusperiaatteet demokratiasta tasa-arvoon, hänestä tulee tasavertainen ja osallistuva Suomen kansalainen.

Suomen Pakolaisapu esittää seuraavat ratkaisut kotouttamisen toimivuuden edistämiseksi. Pakolaisapu pitää tärkeänä, että

- maahanmuuttajien oikeus alkukartoitukseen toteutuu myös käytännössä.
- kaikille maahanmuuttajille annetaan omakielinen ja valtakunnallisesti yhtenäinen yhteiskuntaorientaatio.
- enemmän resursseja kohdistetaan yksilön taitotasojen ja elämäntilanteen mukaiseen kielenopetukseen.
- panostetaan aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen.
- ulkomaalaistaustaisten opinto-ohjausta kehitetään niin, että se tukee aidosti ohjattavan omia kiinnostuksen kohteita.
- maahanmuuttajanaisten, etenkin lapsia kotona hoitavien äitien, kotoutumista ja työllistymistä hidastavat erityishaasteet otetaan paremmin huomioon.

Työllistyminen

Maahanmuuttajanaiset ovat monisäikeinen ryhmä, johon kuuluu niin lukutaidottomia kotiäitejä kuin korkeasti koulutettuja lapsettomia naisia. Kaikkien maahanmuuttajanaisten työllisyysaste on kuitenkin huolestuttavan alhainen. Kun kymmenen vuotta Suomessa asuneiden ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysprosentti on noin 71, ulkomaalaistaustaisista naisista vain noin 56 prosenttia työllistyy. Heikon työllisyyden takia naisten palkkatulot jäävät hyvin pieniksi. Esimerkiksi kahdeksan maassa-olovuoden jälkeen maahanmuuttajanaisten vuosittaiset mediaaniansiot eivät nousseet yli 13 000 euron, mutta maahanmuuttajamiesten mediaaniansiot ylsivät 20 000 euroon. Vieraskielisten naisten kuukausitulot ovat 76 % vieraskielisten miesten ansioista ja 62 % kotimaisia kieliä puhuvien miesten ansioista.

Moni maahanmuuttajataustainen nainen ei ole riittävän tietoinen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan työmarkkinoilla tai ylipäänsä yhteiskunnassa. Se että Suomessa molempien sukupuolten edustajat tekevät palkkatöitä kodin ulkopuolella, saattaa tulla monelle muualta maahan saapuneelle yllätyksenä. Maahanmuuttajataustaisten työttömyys on kaikkein yleisintä pakolaistaustaisten henkilöiden keskuudessa. Heistä 35,4 prosenttia oli työttömänä vuonna 2014. Lukua selittää vähäinen koulutus. Vain 40 prosenttia pakolaisista oli suorittanut korkeintaan perusasteen oppimäärän, eikä kaikilla ole luku- ja kirjoitustaitoa.

Kotoutumislain mukaan kaikilla maahanmuuttajilla on yhtäläiset oikeudet alkukartoitukseen ja kotouttamistoimenpiteisiin. Käytännössä kotouttamisjärjestelmää käyttävät tänä päivänä kuitenkin lähinnä pakolaiset ja työttömät työnhakijat. Koulutus parantaa naisten asemaa merkittävästi ja lukutaito on yhteiskuntaan integroitumisen kannalta oleellinen kyky.

Maahanmuuttajan koulutuspolku on kotouttamisen kannalta tärkeää. Aikaisemmat koulutukset, työkokemukset ja sen hetkiset ammatilliset kiinnostuksen kohteet sekä potentiaaliset kyvyt opiskella tulisi jokaisen maahanmuuttajan kohdalla selvittää huolellisesti. On tärkeää kehittää maahanmuuttajien opinto-ohjausta siten, että se tukee aidosti ohjattavan omia kiinnostuksen kohteita. Kotimaassa tietyltä alalta saatu työkokemus tai tietyn alan suoritettu tutkinto ei välttämättä liity omaan ammatilliseen kiinnostukseen tai vastaa potentiaalisia kykyjä.

Monen maahanmuuttajan kohdalla toisen asteen opintojen näyttötutkintojärjestelmä on hyödyllinen ja täydentäviä opintoja voi suorittaa myös työn ohella omalla työpaikalla tai ammattioppilaitoksen yhteydessä. Maahanmuuttajien koulutuspolut saattavat kuitenkin katketa tai juuttua erilaisiin valmistaviin koulutuksiin tutkintoon johtavan koulutuksen korkeiden kielitaitovaatimusten vuoksi.

Monen maahanmuuttajan kohdalla perus luku- ja kirjoitustaidon kehittäminen on välttämätöntä ennen varsinaisen ammatillisen koulutuksen tai työelämän aloittamista. Kaikkiin opintoihin voitaisiin tarvittaessa sisällyttää erityinen kieli- tai opiskelutaitotuki. Maahanmuuttajissa on paljon potentiaalia ja varsinkin pakolaistaustaisille maahan muuttajille olisi välttämätöntä tarjota entistä enemmän mahdollisuuksia työkokeiluun ja työharjoitteluun.

Omakielinen yhteiskuntaorientaatio-kurssi

Kotouttamiskoulutus on yksi keskeisimmistä kotouttamistoimenpiteistä. Sen tavoitteena on kielenoppimisen lisäksi tutustuttaa ja kiinnittää maahanmuuttajat suomalaiseen yhteiskuntaan. Yhteiskuntaopetusta annetaan maahan muuttaneille pääasiassa suomen kielellä, vaikka heidän kielitaitonsa on usein vielä riittämätön tarvittavan ymmärryksen saavuttamiseksi.

Monessa Euroopan maassa vastaavaa yhteiskuntaopetusta annetaan mahdollisuuksien mukaan omakielisenä tai muulla kielellä, jonka osallistuja hallitsee hyvin. Siksi Pakolaisapu on kehittänyt laajan yhteistyöverkoston kanssa omakielisen Yhteiskuntaorientaatio-kurssin, joka pohjaa yhtenäiseen oppimateriaaliin ja selkeisiin laatukriteereihin. Kurssin käytyään osallistuja ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan arvoja ja toimintaa kokonaisuutena, omia oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan sekä arkipäivän käytäntöjä.

Kurssin kesto on 70 tuntia ja koostuu seuraavista aihepiireistä: Suomi ja suomalainen kulttuuri, Suomalainen yhteiskunta, Suomeen muuttaminen ja asuminen Suomessa, Perhe-elämä ja lapset, Koulutus Suomessa, Työ ja toimeentulo Suomessa, Terveys ja ikääntyminen Suomessa, Lait ja oikeuden toiminta Suomessa sekä Politiikka ja vaikuttaminen. Kurssia varten luotu oppikirja on kaikkien vapaasti ladattavissa. Kurssin kouluttaja on avainasemassa siinä, miten yhteiskuntaorientaatio onnistuu. Onnistunut yhteiskuntaorientaatio on pedagogisesti haastava tehtävä. Se kattaa laajan kokonaisuuden aiheita, jotka tulee käsitellä osallistujille ymmärrettävällä tavalla ja heidän omalla kielellään. Siksi yhteiskuntaorientaation vetää tehtävään koulutuksen saanut omakielinen kouluttaja.

Kokemuksia orientaation pilottikursseista

Yhteiskuntaorientaation omakielisyys on ollut opiskelijoiden mukaan välttämätöntä käsiteltyjen asioiden ymmärtämiseksi. Sen lisäksi että osallistujat jakavat saman kielen, heillä on myös lähtömaiden samankaltaisuuden vuoksi jaettu kulttuurinen ymmärrys. Opiskelijat ovat kuvanneet, kuinka asioista on helpompi puhua, kun osallistujat tulivat samanlaisista oloista. Opettajalla on ollut tuntemusta Suomen ja lähtömaiden kulttuurista, tunneilla on voitu keskittyä niiden välisiin keskeisiin eroihin. Yhteiskuntaorientaatiokurssin käyneille on tullut selväksi se, että suomalaisessa yhteiskunnassa säädellään monia eri asioita ja että lakia kannattaa noudattaa. He ovat oppineet lisäksi sen, että Suomessa asuvilla on paljon erilaisia oikeuksia ja vastaavasti velvollisuuksia.

"Nyt tiedämme mitä yhteiskunta meistä haluaa ja mitkä ovat velvollisuutemme."

Pakolaisapu esittääkin, että yhdenmukaisen ja tasalaatuisen yhteiskuntaan perehdytyksen varmistamiseksi luodaan valtakunnallisesti yhdenmukainen Omakielinen yhteiskuntaorientaatio-kurssi, jolle määritellään laajuus, sisältö ja muoto. Tämän varmistamiseksi koulutetaan omakielisiä yhteiskuntaorientaation kouluttajia ja seurataan kurssin toteutusta valtakunnallisin ja vuosittaisin arviointiraportein.

Kunnioittavasti,

Suomen Pakolaisapu ry

Annu Lehtinen, toiminnanjohtaja Ida Schauman, asiantuntija

Lisätiedot:

Annu Lehtinen, 044 719 1771, annu.lehtinen@pakolaisapu.fi
Ida Schauman, 040 560 0772, ida.schauman@pakolaisapu.fi

Suomen Pakolaisapu

Suomen Pakolaisapu tukee pakolaisia ja siirtolaisia toimimaan aktiivisesti arjessa ja yhteiskunnassa. Pakolaisapu on kansainvälisen pakolaistyön ja kehitysyhteistyön asiantuntija, jonka tärkein tehtävä on edistää pakolaisten perusoikeuksia. Pakolaisapu vähentää köyhyyttä kouluttamalla aikuisia pitkittyneissä pakolaistilanteissa.

Pakolaisapu on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö. Järjestö on YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n yhteistyökumppani. Pakolaisapu on perustettu vuonna 1965. Pakolaisavulla on 21 jäsenjärjestöä ja yli 400 henkilöjäsentä.